

Jerzy Kmiecński

Chojnice, woj. bydgoskie

Informator Archeologiczny : badania 22, 122-123

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wej, co dało m. in. możliwość zapoznania się ze sposobem wzniesienia murów zamku. Dokonane sprostrezienia pozostają w zgodzie z obserwacjami poczynionymi poprzednio. Fundament muru obwodowego odsłonięto do głębokości 1,40 - 1,90 m poniżej poziomu dziedzińca. Ta jego partia zbudowana jest z dużych nieobrobionych kamieni polnych układanych warstwami, płaską powierzchnią w stronę lica. Warstwy kamieni spójone są zaprawą, w której znajduje się znaczna ilość gruzu ceglanego, a nawet rzędy całych cegieł, nie tworzących jednak określonego układu. Przy użyciu tej samej techniki wzniesiono fundamenty obu baszt. Fundamenty baszt są przeważane z fundamentem kurtyny południowej.

Sezon dostarczył nowych danych na temat wewnętrznych podziałów zabudowy gospodarczej. W 1987 r. odsłonięto fundament ściany w zachodniej części badanego terenu, obecnie zlokalizowano przebieg drugiej ściany działowej, tym razem w części wschodniej. Sugeruje to istnienie trójdzielnego układu wnętrza zabudowy. Zachowały się jedynie fundamenty ścian. Wzniesiono je wyłącznie przy użyciu cegieł, w oparciu o technikę łuków odciążających. Fundamenty te posadowiono na głębokości 1,20 m (ściana zachodnia) i 0,50 m (ściana wschodnia) poniżej poziomu dziedzińca. Obie ściany biegną prostopadłe zarówno do kurtyny obwodowej, jak i do zewnętrznej ściany zabudowań gospodarczych. Obie dostawione są do południowego muru zamku. Zachodnia ściana działowa została wzniesiona już po wybudowaniu zewnętrznej ściany budynku gospodarczego, nie jest bowiem z nim przewiązana. Brak natomiast odnośnych danych w stosunku do ściany wschodniej. Jest ona częściowo zniszczona przez nowożytny wkopy.

Badania przyniosły odkrycie relikwów 3 kolejnych pieców (w poprzednim roku udokumentowano dobrze zachowany dwukomorowy piec ceglany). Nowoodślonięte piece różnią się między sobą konstrukcją, zapewne również funkcją.

Jeden z pieców usytuowany jest we wschodnim pomieszczeniu budynku gospodarczego, w pobliżu baszty. Zbudowano go z cegieł spójonych gliną. Komora paleniskowa tego pieca ma wymiary 100 x 120 cm, została wzniesiona na planie podkowy. Najlepiej zachowana ściana komory dochodzi do wysokości 40 cm, pozostałe ściany przetrwały w postaci jednego rzędu cegieł. W bezpośrednim sąsiedztwie pieca, na wschód od niego natrafiono na posadzkę ceglana. Posadzka ta wykazuje ślady silnego działania ognia, trudno jednak orzec, czy była ona związana konstrukcyjnie z omawianym piecem. Ułożona została na poziomie znacznie wyższym niż poziom podstawy pieca (różnica poziomów wynosi ok. 70 cm), leży ponadto po stronie przeciwnej niż otwór paleniskowy. Zachowana powierzchnia posadzki wynosi ok. 6 m².

Posadzkę odsłonięto również w zachodnim pomieszczeniu budynku gospodarczego. Stanowi ona przedłużenie posadzki zadokumentowanej w roku ubiegłym wzdłuż zewnętrznej ściany zabudowy. Posadzki tworzą dwa poziomy wtórnie użytych cegieł palcówek. Oba poziomy dochodzą bezpośrednio do zachowanych fundamentów pieca ceglanego. Piec wzniesiony na planie prostokąta składa się z dwóch części: komory paleniskowej i zaplecka. Dłuższy bok komory paleniskowej równoległy jest do muru obwodowego, znajduje się w pewnej odległości od niego. Wolną przestrzeń powstałą między właściwą komorą a murem zamku tworzy zaplecek. Trudno stwierdzić, czy piec stykał się bezpośrednio ze ścianą działową posadowioną ok. 30 cm od niego - wschodnia krawędź pieca uległa zniszczeniu. Dno obu części pieca wyłożone jest fragmentami cegieł palcówek, większość z nich nosi ślady silnego przepalenia. Długość pieca wynosi 3,2 m, szerokość 1,9 m, partia fundamentowa ma wysokość ok. 30 cm.

Drugi z pieców znajdujących się w zachodnim pomieszczeniu budynku gospodarczego jest chronologicznie starszy od wyżej omówionego. Odkryto go po zdjęciu posadzki. Zachowała się jedynie najniższa partia tego obiektu. Tworzą ją fragmenty płytek ceramicznych oraz cegły palcówki ułożone na kształt ramy. Wypełnisko ramy stanowiła mocno przepalona glina i warstwa popiołu zalegająca bezpośrednio nad niedużymi kamieniami, na których posadowiony jest cały piec. Obecne wymiary pieca wynoszą 2,8 x 2,5 m (piec uległ prawdopodobnie częściowemu zniszczeniu na odcinku zachodnim). Południowy bok pieca przylega bezpośrednio do muru obwodowego.

Odsłonięte obiekty wiązać można z okresem średniowiecza, ich funkcja pozostaje na razie nierozpoznana.

W czasie badań uzyskano ok. 10 tys. fragmentów naczyń glinianych średniowiecznych i nowożytnych oraz ok. 7,5 tys. kości zwierzęcych. Wydobyto również niewielką ilość stłuczki szklanej oraz przedmiotów metalowych.

Materiały zabytkowe oraz dokumentacja znajdują się w Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PP PKZ O/Warszawa.

Badania zostały zakończone.

Chojnice,
woj. bydgoskie

Uniwersytet Łódzki
Katedra Archeologii

doc. dr Jerzego Kmiecńskiego. Finansował IHKM PAN. Pierwszy sezon badań. Miasto średniowieczne.

Badania miały na celu wstępne rozpoznanie sytuacji terenowej. Założono trzy wykopy badawcze o łącznej powierzchni 61,5 m² i głębokości ok. 2 m, lokalizując je w bezpośrednim sąsiedztwie Zespołu Szkół Licealnych w Chojnicach, czyli zabudowań dawnego Kolegium Jezuitckiego. W wykopie najbardziej wysuniętym w kierunku północnym, w kierunku północno-wschodniego narożnika obwodu murów miejskich natrafiono na relikty muru z cegły gotyckiej. Materiał zabytkowy był całkowicie przemieszany, głównie nowożytny i współczesny.

Badania będą kontynuowane.

Dąbrówno, woj. olsztyńskie

Polska Akademia Nauk Instytut Historii Kultury Materialnej Zakład Archeologii Polski Środkowej w Łodzi

Badania prowadził zespół Pracowni Badań Architektury Murowanej pod kierunkiem doc. dr hab. Tadeusza Poklewskiego. Finansowanie w ramach Resortowego Programu Badań Podstawowych "Grunwald". Drugi, od 1980 r., sezon badań. Aglomeracja miejska od XIV w. do 1945 r.

W następstwie sondażowych badań rozpoznawczych z 1980 r. badania szerokopłaszczyznowe skupione w dwóch punktach miasta: w południowym bloku przyrynkowym oraz w północnym narożniku bloku w miejscu dawnego barokowego pałacu von Finckensteinów, tradycyjnie wiązanych z krzyżackim zamkiem wójtowskim. W miejscu zamkowym otwarto wykopy na łącznej powierzchni 6,25 arów, natomiast w bloku przyrynkowym na powierzchni 1,75 ara. Wykopy doprowadzono do calca na niewielkich powierzchniach, co wystarczyło jednak, by generalnie rozpoznać stratyografię obu badanych rejonów.

W bloku zamkowym odkopano stopę fundamentową północno-zachodniego skrzydła dawnego pałacu oraz miejsce dobudowania do niego skrzydła poprzecznego. Nie rozpoznawano trzeciego skrzydła południowo-wschodniego. Stwierdzono, że północno-zachodnia partia pałacu jest najstarsza, a jej fundamenty przecinają się przez pozostałości spalonej budowli drewnianej prostokątnej, którą na podstawie zawartości można umieszczać najpóźniej w I połowie XVI w. Ta zawartość to ułamki naczyń glinianych toczonych na kole i wypalanych przede wszystkim w atmosferze redukcyjnej o formach ze schyłku XV w. i początku XVI w., plomba ołowiana z napisem w otoku "C /? / MT / UREI RAI / N /", wykonany majuskułą typową dla ostatniej ćwierci XV w. i połowy XVI w., z podobną drzewa liściastego w otoku i tarczą herbową późnogotycką i herbem-krokiewką w pośrodku. Chodzi niewątpliwie o pieczęć komtura Rynu, a więc o zabytek, który powstał przed 1525 r. Poza tym w szczątkach budowli znaleziono kamienne palenisko otwarte oraz 3 gliniane grzędzidła do sieci rybackich. Mamy zatem terminus post quem dla budowy najstarszej części murowanego pałacu: około 1550 r. Wszystkie struktury murowane znalezione w obrębie bloku zamkowego są młodsze i wiążą się z nowożytnym pałacem. Pałac ustawiony jest frontem do ulicy wiodącej od bramy miejskiej (Brama Niemiecka). Odkopano kolejne nawierzchnie ulicy prowadzącej do bramy od miasta. Są to nawierzchnie brukowane nowożytne i średniowieczna bita w żwirze rzeczonym. Spalona budowla drewniana, z XV/XVI w. przecięta fundamentami pałacu, stoi szczytem do ulicy i nie jest od niej oddzielona jakimkolwiek urządzeniem obronnym. To samo odnosi się do starszych od niej spalonych budowli średniowiecznych, których szczątki odkryto fragmentarycznie pod posadzkami piwnic pałacu. Wnioskujemy stąd o tym, że w miejscu, na którym zbudowano w XVII w. pałac von Finckensteinów, nie było średniowiecznego zamku krzyżackiego, a ewentualny dwór wójtowski musiałby być nieobronny i chroniony tylko przez obwarowania miejskie.

W bloku przyrynkowym odsłonięto zabudowę jednej działki miejskiej i określono rozwój tej zabudowy w ciągu czasów nowożytnych - od zapewne XVI w. do 1945 r., czyli do ostatniego pożaru miasta.

Podstawowa masa ruchomych zabytków, które znaleziono to przedmioty lub fragmenty przedmiotów stanowiących ruchomości domów mieszczkańskich w 1945 r.

Są jednak w relikwach zabytki ruchome starsze, przede wszystkim ceramiczne.

Badania będą kontynuowane.

|| Dębczyno, woj. koszalińskie, st. 53 - patrz wczesne średniowiecze.

**Działdowo,
woj. ciechanowskie**

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska Oddział w Warszawie

Badania prowadziła mgr Martyna Milewska przy współpracy Piotra